

TERESA SZPAKOWSKA – BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA KUL

GROMADZENIE KSIĘGOZBIORU BIBLIOTECZNEGO PO WEJŚCIU USTAWY O EGZEMPLARZU OBOWIĄZKOWYM DLA BIBLIOTEKI KUL

W myśl ustawy o bibliotekach z 27 czerwca 1997 r. do głównych zadań bibliotek różnych typów należy gromadzenie i uzupełnianie zbiorów. Termin gromadzenie można rozumieć w dwojaki sposób: jako kompletowanie materiałów dla nowo organizowanej biblioteki lub wzbogacanie zbiorów nowościami wydawniczymi już istniejącej placówki. Uzupełnianie to wyrównywanie luk w zbiorach albo scalanie wydawnictw fragmentarycznych.

Gromadzenie zbiorów dokonuje się poprzez kupno, dary, wymianę z innymi bibliotekami i egzemplarz obowiązkowy.

W Bibliotece Uniwersyteckiej KUL do 1997 r. głównym źródłem pozyskiwania książek i czasopism był zakup. Jako jedyna biblioteka uniwersytecka w Polsce nie posiadała do tego czasu egzemplarza obowiązkowego.

W 1997 r. na mocy Ustawy z 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach (Dz.U. nr 152, poz. 722) oraz Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z 6 marca 1997 r. (Dz.U. nr 29, poz. 161), Biblioteka nasza została objęta przywilejem egzemplarza obowiązkowego.

Egzemplarze obowiązkowe są to druki lub nagrania dźwiękowe dostarczane bezpłatnie przez drukarnię lub wydawcę uprawnionym bibliotekom dla celów naukowych, kulturalnych, archiwalnych i bibliograficznych. W Polsce istnieje 17 bibliotek posiadających egzemplarz obowiązkowy; Biblioteka Narodowa i Biblioteka Jagiellońska otrzymują po 2 egzemplarze.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 6 marca 1997 r. w sprawie wykazu bibliotek uprawnionych do otrzymywania egzemplarzy obowiązkowych, nakładało na biblioteki obowiązek archiwizowania tych wydawnictw przez okres nie krótszy niż 50 lat od daty dostarczenia. Rozporządzenie to dotyczyło również druków nieodpowiadających profilowi zbiorów.

W myśl powyższego rozporządzenia jeden z dwóch egzemplarzy obowiązkowych przekazywanych Bibliotece Narodowej i Bibliotece Jagiellońskiej podlega archiwizowaniu wieczystemu, aby zachować dorobek kultury naro-

dowej i rejestrować wszystkie dzieła ukazujące się w Polsce. Należy przy tym nadmienić, że do podstawowych zadań Biblioteki Narodowej należy m.in. prowadzenie działalności bibliograficznej. Jest ona zobowiązana do opracowywania i wydawania bibliografii narodowej (art. 17 ustawy o bibliotekach). Natomiast inne biblioteki mają kompetencje do prowadzenia m.in. działalności bibliograficznej (art. 4 ustawy o bibliotekach).

Następne Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z 24 maja 1999 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu bibliotek uprawnionych do otrzymywania egzemplarzy obowiązkowych (Dz.U. nr 50, poz. 513), wprowadza możliwość nieodpłatnego przekazywania druków nieodpowiadających profilowi zbiorów, do bibliotek wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej.

W 1997 r. w Dziale Gromadzenia Zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej KUL powstał nowy referat – Referat Egzemplarza Obowiązkowego, który obecnie jest głównym miejscem wpływu zarówno książek jak i czasopism. Na początku działalności Referatu do najważniejszych zadań Działu Gromadzenia należało dotarcie do wydawców z informacją, a jednocześnie z prośbą o egzemplarz obowiązkowy dla Biblioteki Uniwersyteckiej KUL. Czyniliśmy to na wszelkiego rodzaju targach książki, wręczając wydawcom kserokopię Ustawy o Egzemplarzu Obowiązkowym z wykazem bibliotek uprawnionych do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego i ze wskazaniem pozycji 13-tej, na której umieszczona jest po raz pierwszy Biblioteka Uniwersytecka KUL. Jednocześnie zapewnialiśmy o pewnego rodzaju promocji przysyłanych nam publikacji polegającej na cotygodniowych wystawach nowości wydawniczych w holu naszej Biblioteki. Dzięki temu wydawcy małych, prowincjonalnych, niskonakładowych wydawnictw mogą dotrzeć ze swoją ofertą do ważnego środowiska naukowego.

Muszę przyznać, że upominanie się o egzemplarz obowiązkowy dostarczało nam wiele radości, ale czasem także dużo upokorzeń. Reakcja wydawców na naszą prośbę była zróżnicowana: od bardzo życzliwej - gdy już na targach otrzymywaliśmy nowości wydawnicze - do kategorycznej odmowy z przykrym komentarzem. Do dziś kilka wydawnictw bojkotuje wywiązywanie się z obowiązku, powołując się na zbyt duże koszty.

Wydawnictwa, drukarnie i redakcje czasopism przysyłające nam egzemplarze obowiązkowe, wprowadzone są do bazy danych w programie MAK z pełnymi adresami i numerami teczek, w których gromadzone są kopie wykazów przekazanych nam publikacji. Oryginały - po potwierdzeniu - odsyłane są do wydawcy. Obecnie w Referacie Egzemplarza Obowiązkowego zarejestrowanych jest około 3.900 firm przysyłających egzemplarz obowiązkowy, co oceniamy na około 70 do 80 % krajowej produkcji wydawniczej.

Wszystkie druki wpływające do Biblioteki wpisywane są do komputerowego rejestru przybytków. Głównym i bardzo licznym wpływem jest egzemplarz obowiązkowy. W związku z tym zostały utworzone dwa rejestry: pierw-

szy - dla potrzeb egzemplarza obowiązkowego i drugi - dla kupna, wymiany i darów. Książki i czasopisma po wycenie i wpisaniu do rejestru przybytków otrzymują proveniencję, w której zawarte są trzy informacje: rok wpływu, numer kolejny w rejestrze i źródło wpływu.

Po zarejestrowaniu druków dokonujemy ich selekcji. Rzeczą oczywistą jest, że nasza Biblioteka, mająca służyć potrzebom Uniwersytetu, gromadzi książki i czasopisma pod kątem nauk uprawianych w KUL, ze szczególnym naciskiem na teologię i religioznawstwo. Staramy się sprostać potrzebom poszczególnych wydziałów i instytutów badawczych. Tytuły bardzo szczegółowe, specjalistyczne i niektóre dublety kierujemy do sieci bibliotek zakładowych KUL.

Prace typowo techniczne, medyczne, książki dla dzieci, podręczniki do gimnazjów, liceów i szkół zawodowych przekazujemy do następujących bibliotek: Politechniki Lubelskiej, Akademii Medycznej, Akademii Rolniczej, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki im. H. Łopacińskiego, Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej i sporadycznie do bibliotek szkolnych.

Obecnie większość książek i czasopism polskich włączanych do zbiorów naszej Biblioteki pochodzi z egzemplarza obowiązkowego (ok. 80 %). Ewentualne braki w księgozbiorze oraz drugie i kolejne egzemplarze uzupełniamy z darów, wymiany i kupna.

Z reguły raz w miesiącu jesteśmy w Głównej Księgarni Naukowej im. B. Prusa w Warszawie, w której na oddzielną półkę odkładane są dla nas ostatnie nowości. Przeglądu i sprawdzenia książek dokonujemy na miejscu, bowiem posiadamy do dyspozycji komputer przenośny z bazą tytułów włączonych do zbiorów od 1993 r. Księgarnia Naukowa im. Bolesława Prusa jest jedną z najlepszych księgarni naukowych, z którą współpracujemy od wielu lat. Ma ona w swojej ofercie publikacje trudno dostępne, niemożliwe do osiągnięcia np. w księgarniach Lublina. Są to wydawnictwa niskonakładowe, wydawane nakładem autora, wydawnictwa, których nie stać na zaprezentowanie się na różnego rodzaju targach książki.

Wracając jeszcze do egzemplarza obowiązkowego pragnę podkreślić, że większość publikacji, zwłaszcza czasopism, otrzymujemy na bieżąco zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Sztuki, które mówi, iż wydawca zobowiązany jest przekazać egzemplarz Bibliotece Narodowej w ciągu 5-ciu dni od momentu zakończenia procesu produkcji, a pozostałym bibliotekom w ciągu 14 dni. Zdarza się jednak, iż wydawcy wygodniej jest przysłać swoje publikacje raz na jakiś czas (np. raz na kwartał, lub na pół roku), co pociąga za sobą pewne opóźnienia w opracowaniu i udostępnianiu czytelnikom niektórych tytułów. Bywa też i tak, że wydawcy nie przysyłają wszystkich wydanych tytułów. Wtedy wysyłamy upomnienia pisemnie lub pocztą elektroniczną. W większości przypadków odpowiedź bywa pozytywna. Wydawnictwa, które w ogóle nie przysyłają egzemplarzy obowiązkowych nie odpowiadają też na żadne monity z naszej strony.

Kończąc tę wypowiedź chciałabym podkreślić, że Ustawa o Egzemplarzu Obowiązkowym jest bardzo cenną formą dotacji dla bibliotek i pozwala znacznie obniżyć koszty gromadzenia księgozbioru.